

ЕКВІВАЛЕНТ 75% РІЧНОГО ВВП — ПОТЕНЦІЙНІ ВТРАТИ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ОКУПАЦІЮ КРИМСЬКОГО ПІВОСТРОВУ — ДОСЛІДЖЕННЯ

Економічні втрати від тимчасової окупації Російською Федерацією Кримського півострову склали \$135 млрд, або близько 75% ВВП України у 2013 році. До таких висновків дійшли в [дослідженні](#) Центру економічної стратегії, зробленому на замовлення Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим і за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Оцінка втрат необхідна, щоб компенсувати ці втрати через міжнародні суди, зобов'язавши Російську Федерацію виплатити відповідні суми або заарештувавши активи суб'єктів, причетних до окупації, в Україні або навіть за кордоном. Позови від України як держави, державних та приватних компаній та окремих громадян подані до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ, Страсбург), Міжнародного кримінального суду та Міжнародного арбітражного суду (обидва в Гаазі), Міжнародного трибуналу з морського права (Гамбург), а також в суди Нідерландів, Франції та Швейцарії.

«Це перша комплексна оцінка втрат України від тимчасової окупації РФ Кримського півострову, хоча ще у 2016 році за результатами парламентських слухань Верховна Рада рекомендувала Кабінету міністрів розробити методики визначення збитків», — говорить Дмитро Горюнов, старший економіст Центру економічної стратегії. Первинна оцінка, що була зроблена Мінюстом в 2014 році та враховувала не всі фактори, становила \$106 млрд.

\$135 млрд — це прямі втрати активів, в які входить вартість землі на Кримському півострові (\$3 млрд) та доведених покладів корисних копалин (\$52,3 млрд) у вигляді, зокрема, природного газу та сирової нафти, втрати житлової нерухомості населенням (\$42,7 млрд), втрати приватних компаній (\$18,4 млрд) та банків (\$2,7 млрд), втрати держави (\$14 млрд) та місцевих громад (\$1,7 млрд).

В оцінку Центру економічної стратегії не включені макроекономічні наслідки від тимчасової окупації Кримського півострову, адже їх неможливо відділити від впливу загального комплексу агресивних дій Російської Федерації у відношенні до України. Отже, це тільки мінімальна доведена оцінка економічних втрат України.

Серед корисних копалин в Криму найбільшу цінність в Криму представляють енергетичні. Зокрема, на морському шельфі біля Криму розвідані чималі поклади вуглеводнів, які були більш перспективними,

ніж поклади на суші (не на півострові, а в Україні в цілому), які вже почали виснажуватись. Але й поклади вапняку (як для металургії, так і для будівництва) теж представляють чималу цінність.

Через окупацію Криму Україна втратила близько 4,5% від своєї загальної площі, що відповідає 27 тис. км, або 2,7 млн га. Але не всю цю площу можна оцінити в грошових метриках. Зокрема, 20% площі займають гори, ще 8% — водойми. За методикою дослідження ЦЕС, ціна землі сільськогосподарського призначення в Криму може бути оцінена у \$4 тис. за гектар, а загальна вартість 755 тис. га посівних площ становить близько \$3 млрд.

Українці могли втратити майже 935 тисяч квартир, що дорівнює 49 млн квадратних метрів. До тимчасової окупації півострова середня вартість квадратного метра житла становила еквівалент \$873¹. Отже загальна ринкова вартість кримського житла на той момент сягала майже \$43 млрд. З того часу ціни на житло виросли. Протягом першого року після окупації, в доларовому вимірі житло подорожчало на 50%², а протягом наступним п'яти років ще на 12%³.

Приватні власники активів в Криму, яких налічувалося 20 тис. підприємств, втратили активи на суму \$18,488 млрд. Серед втрачених галузей — генерація та розподілення електроенергії, розподілення газу, переробна промисловість, а також будівництво, частина рекреаційного комплексу, інші види послуг. Окрім прямих втрат, були ще опосередковані, пов'язані з руйнуванням чи спотворенням ланцюжків вартості та транспортних коридорів.

Активи державних компаній, які були зареєстровані безпосередньо в Криму до тимчасової окупації, станом на початок 2014 року становили \$2,7 млрд. Серед найбільших — енергетичні компанії Чорноморнафтогаз та Феодосійське підприємство із забезпечення нафтопродуктами, об'єкти транспортної інфраструктури (морські торговельні та рибні порти). Особливістю регіону є наявність також великих державних оздоровчих закладів та аграрних/харчових підприємств (наприклад, державними були «Масандра», «Новий світ», «Магарач», а також Сімферопольський та Севастопольський винні заводи).

¹ Розраховано на основі ціни в Севастополі, поточних цін в різних містах та кількості населення в найбільших населених пунктах.

² Как изменился рынок недвижимости Крыма за год в составе России
<https://realty.rbc.ru/news/577d22eb9a7947a78ce916cf>

³ Скільки стоить житло в Криму через 6 лет после присоединения
<https://realty.rbc.ru/news/5e71da969a794703b2d95864>

Додаток. Детальна структура економічних втрати від тимчасової окупації Криму

Стаття	Втрати, \$ млрд
Втрати суспільства	55,345
Земля	3,022
Земля с/г призначення	3,022
Корисні копалини	52,324
Природний газ	18,805
Нафта сира	3,744
Вапняк будівельний	16,584
Вапняк флюсовий	13,190
Втрати держави	13,927
Активи українських ДП	9,882
НАК «Нафтогаз України»	9,000
Укренерго	0,621
Укрзалізниця	0,117
Енергоатом	0,100
Укрнафта	0,044
Активи Міністерства оборони	0,476
Військово-морський флот	0,347
Нерухомість	0,101
Державні підприємства	0,024
Активи кримських ДП	2,661
Оренда Чорноморського флоту РФ	0,908
Втрати громад	1,747
Активи комунальних підприємств	1,747
Втрати банків	2,750
Активи банків	2,750
Втрати приватних компаній	18,488
Активи приватних компаній	18,488
Втрати населення	42,766
Житлова нерухомість	42,766
РАЗОМ	135,024